

5. Kulik, Irina. 2012. «Cubism and Futurism». In Lectures on Fine Art. Moscow: Museum of Contemporary Art: GARAGE.

Лебедева В.А.

викладач,

*Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара*

**КИТАЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА ДИФУЗИЯ
ЯК КЛЮЧОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
В РОМАНІ ЕМІ ТАН «ДОЛИНА ДИВУВАНЬ»**

Емі Тан – сучасна американська письменниця китайського походження, яку літературознавці цілком справедливо вважають однією з найвизначніших постатей китайсько-американської літератури. В фокусі нашої уваги – останній з романів письменниці, який не розглядався ані в зарубіжній (за винятком презентаційних оглядів в періодиці), ані в українській науці. Творчість Емі Тан зацікавлює, насамперед, надскладною дифузійною китайської та англо-американської літератури, а в обраному для аналізу романі деконструкція стереотипів орієнталізму покладена в основу галереї характерів, в яких «китайське» й «американське» утворює неподільне ціле.

Науковий інтерес до творчості Емі Тан спалахнув одразу ж після публікації її дебютного роману «Клуб радості та вдачі» у 1989 році. Проблемам вивчення літературного доробку письменниці присвячені численні праці літературознавців та культурологів як на Заході, так і на Сході (Б. Адамс, Г. Блума, С.С. Вонг, Ш.М. Ма, Т.В. Надута, Є.М. Бутеніна, Ц.Ц. Цзоу, Ж.Х. Чжан, С.Ц. Юй). Осмислення критико-аналітичної рецепції творчості китайсько-американських письменників дозволяє стверджувати, що на сучасному етапі спостерігається відхід від вивчення творчості таких авторів в межах дискурсу етнічності та мультикультуралізму, поширення набуває тенденція до транскультурного тлумачення їх творчості. Про вихід китайсько-американської літератури на істотно новий рівень говорить Сяо-хуанг Ін у своєму масштабному дослідженні «Chinese American Literature since the 1850s». Дослідник зазначає, що успіх китайсько-американських письменників зараз вже більше залежить від тематичного змісту та художніх винаходів авторів, ніж від етнічності, оскільки «багате розмаїття тем та стилів перетнуло кордони кольору, статі та соціального класу» [2, с. 233]. Плідний підхід до вивчення творчості транскультурних письменників пропонують в своїх працях українські науковці. Так, варто відзначити такі монографії вітчизняних вчених, як «На перекрестке культур Востока и Запада: транскультурный феномен творчества Фрэнка Чина» (2013) В.І. Ліпіної, В.В. Селігея та «Проблематика и поэтика творчества Эми Тан в аспекте литературной имагологии» (2015) Т.В. Надутої, В.І. Ліпіної.

В основі сюжету роману «Долина дивувань» – історія дівчини Вайолет Мінтьорн, народженої у Шанхаї від матері-американки та батька-китайця. Прийом інтроспекції, запозичений літературою з психології, в тексті роману стає засобом художньої репрезентації китайсько-американської ідентичності. За визначенням О.С. Федотової, інтроспекція – це «зафіксоване в тексті художнього твору спостереження персонажа за своїми почуттями й емоціями, спроба проаналізувати ті

процеси, що мають місце в його душі» [1, с. 25]. Отже, інтроспекція є засобом репрезентації внутрішнього світу персонажа, цей прийом дозволяє відобразити процеси мислення, становлення та розвитку свідомості особистості. Звернення до прийому інтроспекції в романі «Долина дивувань» надає Емі Тан змогу у повній мірі розкрити власне бачення проблеми самовизначення особистості у світі.

У віці семи років героїня непохитно впевнена, у тому, що вона американка. Дівчинка зростає в ізолюваному світі елітного будинку куртизанок, власницею якого є її мати. Знайомство Вайолет з Китаєм обмежуються відвідуванням Шанхайського Міжнародного сеттльмента, підгляданням за куртизанками та спілкуванням зі слугами. Вайолет постійно запевняє себе в тому, що Китай та все, що з ним пов'язано, є «Чужим». Однак, володіючи і англійською, і китайською мовами, дівчинка не помічає, що насправді її мовлення – це «мішанина англійської, китайської та шанхайського діалекту» [3, с. 2]. Глузування однолітків викликають у душі Вайолет перші підозри стосовно власної ідентичності. «Китайськість» в уяві маленької дівчинки – це не культурно-історичний феномен з багатовіковою історією, а певний набір стереотипних уявлень: поклоніння статуям, ароматичні палички, віра в привидів та бинтування ніг. Вайолет лякає і можливість повернення до Америки, яку вона вважає своєю батьківщиною, однак, в якій через своє сумнівне походження вона також вже ніколи не зможе стати «Своєю». Китай для Вайолет перетворюється на «Своє», на противагу «Чужій», незнайомій Америці: «No matter how American I was-or wanted to be-China was, in my heart, my homeland» [3, с. 301].

Про подальшу розробку письменницею проблеми ідентичності, розпочату в її попередніх романах, свідчить навіть ім'я головної героїні «Долини Дивувань». Фіолетовий колір, як поєднання червоного та синього, символізує неоднозначність та двоїстість за самою своєю природою. Особисті переживання Вайолет та її криза ідентичності у романі зображені на тлі буремного періоду в історії Китаю – зречення імператора Пуї та падіння династії Цин у 1912 році. Коли життєві обставини не залишають Вайолет іншого вибору, ніж прийняти свою китайську складову, на неї чекає несподіване відкриття: «I had fought all these years against the Chinese half becoming mine. I resented it was there. But now I was no longer wavering between the two halves. I had stepped across a threshold that had divided my American and Chinese halves only to discover I had imagined there was any such line» [3, с. 194]. Таким чином, Вайолет перетинає вдавану межу між китайською та американською складовими її «Я», лише щоб зрозуміти, що цього бар'єру ніколи не існувало.

Ставлення Емі Тан до проблеми художньої репрезентації ідентичності розкривається й на паратекстуальному рівні твору. Епіграфом до роману «Долина дивувань» є вірш американського поета-гуманіста Волта Вітмена «Quicksand Years», в якому стверджується, що у плинному світі в час історичних катаклізмів єдине, що залишається у людини, єдине, у чому вона може бути впевнена – це власне «Я» («One's-Self»). Таким чином, на паратекстуальному рівні надається філософська основа для інтерпретації проблематики роману, зокрема проблеми пошуку ідентичності. Зазначена проблема у романі розкривається не лише в образі Вайолет, а й в образі її матері – американки Лукреції Мінтьорн, яка прагне зберегти свою сутність («My Pure Self-Being») від зовнішніх впливів. Отже, Емі Тан наголошує на універсальності зазначеної проблеми, в образах героїнь розкриваються загальнолюдські риси, притаманні ментальності як західної, так і східної людини. Вайолет причаровує чоловіків не завдяки екзотичному образу «євразійської принцеси», а завдяки її гострому розуму, людяності та щирості. У тексті роману

неодноразово процитовані рядки з найвідомішої поеми Волта Вітмена «Пісня про себе», ідентичність ліричного героя якої вміщує в себе безліч варіантів. У романі «Долина дивувань» таким носієм сотен «я» є Вайолет: «an American girl in my sailor dress, a virgin courtesan in a high-necked silk jacket, an American widow with streaming tears, a Chinese wife with a black eye» [3, с. 590]. Жодна з цих ідентичностей не є для Вайолет «Чужою».

Отже, в образі Вайолет розкрита ідея вільного самовизначення особистості в світі, «китайська» та «американська» складові ідентичності героїні вільно взаємодіють між собою та утворюють неподільне ціле. Здійснений нами аналіз дозволяє зробити висновок, що у тексті роману розмежування «Свого» та «Чужого» зникає, спостерігається китайсько-американська дифузія на всіх рівнях художності.

Список використаних джерел:

1. Федотова О.С. Соотношение интроспекции и несобственно-прямой речи / О.С. Федотова // Вестник Томского государственного университета. – 2010. – № 335. – С. 25-29.
2. Yin X.H. Chinese American Literature since the 1850s / Xiao-huang Yin. – Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 2000. – 307 p.
3. Tan A. The Valley of Amazement / Amy Tan. – NY: HarperCollins Publishers, 2014. – 608 p.

Польщак А.Л.

аспірант,

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

ТЕМА ДУХА ТА ПЛОТІ В ТВОРЧОСТІ Ф. МОРІАКА

Серед представників літературного французького «католицького відродження» нобелівський лауреат Франсуа Моріак є одним із найвизначніших. Він належить до грона видатних письменників-католиків, впливовість яких виявилася досить несподіваною після часів засилля атеїзму та позитивізму, котрі призвели на лише до кризи в науковому світогляді, а й до морально-етичного занепаду. Ідейна проблематика творів Ф. Моріака, яка повністю гармонійно вкладається в контекст літературного «католицького відродження», ініціює відхід від матеріалістичного погляду на життя та підкреслення важливості ролі духовного елементу в ньому. Водночас, вона певною мірою зумовлює вибір тематики цього автора. Так, бачення духовного начала в контексті християнства як того, що надає сенс життю, призводить до логічного розвитку теми духа та плоті, якій притаманний у творах Ф. Моріака гострий конфлікт [7, с. 2].

Слід зазначити, що письменник проходить певну еволюцію в своєму ставленні до проблем, пов'язаних із цими питаннями. Ближче до кінця творчого та життєвого шляху французького корифея такий розвиток призводить до позиції, яка не ставить під сумнів істинність основних положень християнства в цій царині. Автентичне християнство, на відміну від янсенізму з його презирством до плоті, її не принижує, а підкреслює нерозривний зв'язок плоті із духом [5, с. 226], а відповідно і вплив плоті людини, яка зазнала падіння, на дух, який із нею пов'язаний. Водночас, письменник залишається досить об'єктивним і глибоким, коли описує людину із її